

Denken over de peranakan identiteit: Kwee Kek Beng (Guo Keming)

Que Soei Keng

(gepubliceerd in het Hua Yi blad van Maart 2009)

Pseudoniemen: Garem (zout); Thio Boen Hiok. Geboren te Jakarta op 16 nov 1900 en overleden te Jakarta 31 mei 1975. Gehuwd met Tee Lim Nio. Kwee was publicist en hoofdredacteur van het dagblad Sin Po (1925-1947). Prominent intellectueel leider van de Chinese gemeenschap in Indonesië

en filosoof van de Chinese stroming binnen de Indonesische filosofie. Vader van architect Kwee Hin Goan (Jakarta 4 juni 1932) en journalist-schrijver Xing-hu Kuo (Kwee Hin Houw, Jakarta 12 mei 1938). Opleiding Hollands-Chinese School (HCS) en Hollands-Chinese Kweekschool (HCK) te Jakarta. In 1922 werd hij onderwijzer aan de HCS Tanjakan Empang te Bogor, trad na vier maanden in dienst van Bin Seng (een lokaal dagblad van Batavia dat net was opgericht

door Tjoe Bou San) en de redactie van het Maleis-Chinese blad Sin Po. Na de dood van Tjoe Bou San in 1925 werd hij hoofdredacteur, een functie die hij tot 1947 zou behouden. Hij vertegenwoordigde evenals zijn voorganger de Chinees nationalistische stroming binnen de Chinese gemeenschap

Indonesia Raya en Sin Po

(Een bewerking uit de autobiografie “BLOEIENDE BRON, Een architectenleven” door Kwee Hin Goan).

In oktober 1910, aan de vooravond van de Chinese revolutie tegen het Manchu-regime, verscheen in toenmalig Batavia een weekblad, “Sin Po” of “Nieuw Blad”. Een jaar later werd het omgezet in een dagblad met Razoux Kuhr, een gewezen Indo ambtenaar (Binnenlands Bestuur), als hoofdredacteur. Sin Po was vervuld van jeugdig enthousiasme en vol vuur voor de revolutionaire beweging in China onder Dr. Sun Yat Sen. In Azië en ook in China vonden grote veranderingen plaats. Evenals in het stamland kregen progressieve elementen steeds meer invloed en ook in Batavia zag de gevestigde orde de progressieve partijen groeien. Intussen groeide “Sin Po” voorspoedig, in 1921 verscheen naast de Maleise ook de Chinese editie, terwijl in 1923 ook de “Sin Po, Weekelijksche Editie met Hollandsch Supplement” verscheen. Razoux Kuhr

werd in 1916 opgevolgd door Kwee Hing Tjiat, die deze functie in 1921 aan Tjoe Bou San overdroeg. Toen Tjoe Bou San (1891-1925) in 1925 plotseling overleed, werd de leiding in tweeën gesplitst, Ang Jan Goan werd directeur en Kwee Kek Beng hoofdredacteur. Weldra werd Sin Po de grootste Chinees-Maleise krant

In grote lijnen waren er drie stromingen bij de Peranakan (in Indonesië geboren) Chinezen voor de tweede wereldoorlog: De "Sin Po stroming" verwachtte weinig van de Nederlands-Indische regering. Deze oudste stroming was van mening dat de Chinezen hun eigen identiteit dienden te handhaven. Een bekende leuze van de Sin Po was: "*Sekali Tjina, selaloe Tjina!*" of "Eens een Chinees, altijd een Chinees!" en "*Ayam tidak bisa djadi bebek!*" ("Een kip kan geen eend worden!"). Kwee Kek Beng schreef eens "Je genen en uiterlijke kenmerken kan je niet veranderen". Naast de "Sin Po stroming", die zich op politiek vlak bewoog, was er de THHK, Tiong Hoa Hwee Koan stichting, opgericht in 1900, die zich ook richtte op het stamland China maar actief was op het gebied van onderwijs voor Chinese kinderen op basis van de Confucianistische leer. De tweede stroming was de "Chung Hwa Hui-stroming" (CHH, 1908), die voornamelijk bestond uit in Holland afgestudeerde of Hollands opgeleide intellectuelen onder leiding van de "Godfather" en Volksraadslid H.H. Kan (Kan Hok Hoei, 1881-1951). De derde stroming was de PTI of "Partai Tionghoa Indonesia" van Liem Koen Hian journalist van de Surabayaanse krant "Sin Tit Po", die aansluiting zocht bij de Indonesische nationalisten.

In het ouderlijke huis op Palmerah Noord 103 Jakarta, brachten Ir. Soekarno en Mr. Sartono in 1928 aan Kwee Kek Beng een bezoek en verzochten hem mee te werken aan het tijdschrift "Soeloeh Indonesia Moeda". Hij was toen 28 jaar en Soekarno 27 jaar, echte vertegenwoordigers van Jong Indonesië. Het was dan ook geen toeval dat in het weekblad Sin Po van 10 november 1928 voor het eerst het Indonesische volkslied "Indonesia Raya" in geschreven tekst en melodie werd gepubliceerd. De componist was Wage Rudolf Soepratman, een stadsreporter van Sin Po, die het Jongerencongres in het clubgebouw Kramat 106 te Batavia moest verslaan. Toen werd de "Soempah Pemoeda" of "Eed van de Jongeren" gezworen om te streven naar "Eén vaderland, één volk en één taal!". Tijdens het congres werd "Indonesia Raya" tot volkslied uitgeroepen. Hijgend rende Soepratman's middags de trap van het Sin Po kantoor op om zijn hoofdredacteur het heugelijke nieuws te vertellen! Sin Po was de enige krant die het lied durfde te publiceren en als teken van sympathie liet Kwee Kek Beng 5000 exemplaren van "Indonesia Raya" drukken ter verspreiding aan de congresgangers.

*Het huis van Kwee Kek Beng,
Palmerah Noord 103, Jakarta,
(foto 1996)*

Sinds 1928 bezigde Sin Po in haar publicaties nooit meer ‘Hindia Belanda’ of ‘Nederlandsch Indië’ maar altijd ‘Indonesia’. Ook altijd ‘Indonesiër’ in plaats van ‘Inlander’. Reciprocerend gebruikte de Indonesische pers sindsdien ook niet meer het denigrerende woord ‘Cina’ maar ‘Tionghoa’ en ‘Tionggok’! Deze Chinese bijdrage aan de Indonesische onafhankelijkheidsstrijd wordt in Indonesische geschiedenisboeken nauwelijks vermeld. Soekarno in zijn verzamelde geschriften ‘Dibawah Bendera Revolusi’ deel I, p.294, vermeldt de namen van Kwa Tjwan Sioe en Kwee Kek Beng wanneer hij zich verweert tegen de kritiek dat hij zijn principe van strijd met eigen middelen (kesendirian) schendt door steun van ‘buiten’ te aanvaarden en spreekt van bekrompenheid (*katak dibawah tempurung*, letterlijk: kikvors onder een klapperdop) en isolationisme (kedirian).

In 1929 maakte Kwee zijn eerste buitenlandse reis naar Singapore en Semenanjung Malakka. Hij raakte onder de indruk van de sterke positie van de etnische Chinezen aldaar. Toen hij een bedrijf van de rijke overzeese Chinees en nationalistische industrieel Tan Kah Kee bezocht was hij zeer geïmponeerd door de moderne drukpersen en machines die hij daar zag. Net als Tjoe Bou San was Kwee Kek Beng toen ook een overtuigd Chinees nationalist. In 1932 reisde hij naar China, het land van zijn voorouders (tanah leluhur). Hij kreeg daar een medaille van het Chinese Rode Kruis voor het verwerven van fondsen voor deze organisatie.

Via het dagblad Sin Po ondersteunde Kwee het Chinese nationalisme in China, hij was tegen het Europese kolonialisme en de Japanse invasie van zijn stamland China. Toen Japan Mandsjoerije bezette, schreef hij een hoofdartikel onder de titel ‘Het begin van het einde’. Er werd toen bedreigd met een verschijningsverbod, een voorbeeld van persbreidel dat in die tijd nogal eens voorkwam. Kennelijk was Nederland beducht voor een reactie van Japan dat zijn macht had getoond door in 1905 Rusland te verslaan. De anti-Japanse houding van de Chinese bladen in Nederlands Indië was voor het gouvernement een bron van aanhoudende zorg.

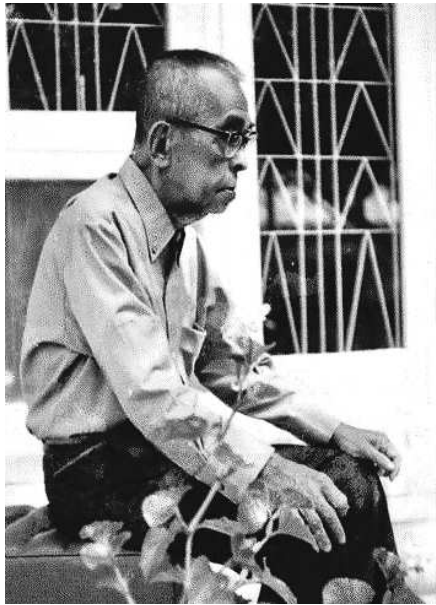
Hij was fel gekant tegen het kolonialisme met zijn verdeel-en-heers politiek. In de praktijk kwam dit neer op het indelen van de samenleving in rassen. Er waren rijke Chinezen die een aanzienlijke maatschappelijke positie hadden verworven en een gelijkstelling (aan Europeanen) aanvroegen en kregen. Ze moesten leges van f 1,50 (toen pwa in het Chinees) betalen en werden daarom toen pwa Chinezen genoemd. Chinese koelies en arbeiders daarentegen kregen deze gelijkstelling niet ook al spraken zij goed Nederlands. Kwee hekelde deze politiek van geld. De gelijkstelling veranderde overigens niet veel aan de neerbuigende of zelfs discriminerende houding van de Europeanen ten opzichte van de Chinezen.

In 1938 kwam het boek "China in den Storm" uit waarin hij onder meer vertelde over de heroïsche strijd van China tegen Japan. Uit al zijn publicaties uit die tijd gaf hij blijk van een vurig Chinees nationalisme. Hij verschilde van mening met de Indonesische nationalist en een van de grondleggers van de Indonesische grondwet van 1945 Liem Koen Hian en was voorstander van het behoud van Chinese nationaliteit en identiteit voor de peranakan. Hij was gekant tegen de aanwezigheid van peranakans in representatieve organen als de Volksraad. Wel was hij sympathisant van het Indonesische nationalisme. Zo verleende hij in de dertiger jaren medewerking aan het PNI blad "Soeloeh Indonesia Moeda" (Fakkel Jong Indonesië).

Toen Japan het voormalige Nederlands-Indië binnenviel werden alle Chinese bladen, zowel die van de totok als de peranakan, verboden. De meeste redactieleden en journalisten van deze bladen werden opgepakt en gevangen gezet in Cimahi tot de Japanse overgave in 1945. Tot de geïnterneerden behoorden onder meer de journalisten Nio Joe Lan en Injo Beng Goat (Keng Po), terwijl Kwee Kek Beng de dans wist te ontspringen. Tijdens het machtsvacuüm van de eerste dagen van de Japanse bezetting (1942-1945) werd zijn huis op Palmerah gespaard van plunderingen ter plaatse, vanwege herinneringen aan zijn schoonvader die het huis gebouwd had en een grote mysticus was en de aanwezigheid van een "heilig graf" in de achtertuin.

Later moesten hij en zijn gezin vluchten uit Batavia en in Bandung onderduiken vanwege zijn anti-Japanse houding. Hij werd bij verstek ter dood veroordeeld wegens het schrijven van anti-Japanse artikelen. De inventaris van zijn woning in Batavia werd kort en klein geslagen waarbij slechts enkele stukken konden worden gered, terwijl zijn uitgebreide bibliotheek in beslag genomen werd. Het toeval wilde dat zijn schuilplaats aan de Jalan Cicendo vlakbij het hoofdkwartier van de Japanse geheime politie Kenpeitai was gelegen.

Tijdens de bersiap periode wist Kwee zijn Indische burens in Bandung te helpen en verleende op zijn schuiladres onderdak aan Chinese evacués. De krant Sin Po mocht tijdens die tijd niet verschijnen doch kwam eind 1945 met een noodeditie. Kwee keerde terug naar Batavia. De redactie van Sin Po vestigde zich op het oude adres van voor de oorlog. Na een meningsverschil met zijn directeur Ang

Jan Goan verliet hij in 1947 de redactie van Sin Po. Ang Jan Goan wilde de naam Kwee Kek Beng als Hoofdredacteur, wat al jaren bovenaan de voorpagina van de Sin Po vermeld stond, verwijderen. Ang Jan Goan wilde de berichtgeving en felle commentaren over het anti Chinees geweld tijdens de Politionele acties verminderen, omdat hij bang was voor represailles van Indonesische zijde. Aan deze 2 eisen wilde hij niet tegemoetkomen en er ontstond een patstelling. Vooral het verzwijgen van het etnische geweld vond hij laf. "Als ik het niet doe, wie doet het dan?"

Kwee Kek Beng (foto dec 1974)

Na het uitroepen van de Indonesische onafhankelijkheid veranderde hij van mening. In 1950 koos hij voor het Indonesische staatsburgerschap, wat hem op kritiek van de peranakan wegens inconsistentie kwam te staan. Hij kritiseerde de houding van de Indonesische politiek ten opzichte van de Chinezen. Zo hielp hij bij het opstellen van een Memorandum van de Chung Hua Chung Hui "Rapport over etnisch geweld en onmenselijke daden door Indonesische bendes op onschuldige Chinezen voor en na de Nederlandse Politionele Acties op 21 juli 1947", dat in 1947 naar de mensenrechtencommissie van de Verenigde Naties werd gestuurd. Dit was een rapport over de onderdrukking en mishandeling van etnische Chinezen gepleegd door ongeregelde bendes tijdens de revolutie tegen de Nederlanders.

Zijn autobiografie "Dua puluh lima tahun sebagai wartawan (1922 – 1947)" ("vijfentwintig jaar als journalist"), die zijn ervaringen als journalist weergaf is van onschatbare waarde voor hen die in de Indonesische geschiedenis van die tijd geïnteresseerd zijn. Het boek bevat herinneringen aan de eerste dagen bij Sin Po en zijn collega's Hauw Tek Kong, Kwee Hing Tjiat en Tjoe Bou San; de jaren onder de Japanse bezetting en de chaotische periode van terreur en contra-terreur vlak na de tweede wereldoorlog. Hij redigeerde weer een aantal bladen en was auteur van een aantal boeken (zie een greep uit zijn vele werken hieronder, een deel is nog verkrijgbaar via gespecialiseerde antiquariaten).

In 1948 gaf hij een maandblad *Java Critic* uit. In 1951 bracht hij opnieuw een bezoek aan China dat nu de Volksrepubliek China was geworden en legde zijn herinneringen vast in het boek “*Ke Tiongkok Baru*” (1952), in de Nederlandse vertaling “*Bevrijd China*” (1954). Van 1956 tot 1960 was hij hoofdredacteur van het jaarboek “*Sin Tjoen*” (“*Chinees Nieuwjaar*”), een zeer populaire almanak vol interessante wetenswaardigheden die hij zelf uitgaf. Daarna moest hij wegens een hartkwaal zijn journalistieke en redactionele activiteiten staken. Hij had een uitgebreid netwerk van intellectuele vrienden, zo was hij goed bevriend met de bekende architect Liem Bwan Tjie (1891-1966) die een ontwerpstudie maakte van een kantoorgebouw voor *Sin Po*.

Hij was een grote kenner van het Jakartaans (Bahasa Djakarta/Betawi) een specifieke Indonesische streektaal met zijn vele alliteraties zoals *serabat serobot* (voordringen), *gajag gijig* (heen en weer bewegen), *glendat glendot* (heupwiegen), etc. en zijn emotieven als “*dong*” (“toch/zeg”), “*si(h)*” (“immers, wel”), “*ke(k)*” (“is ‘t, niet waar”). Het Jakartaans ontstond uit de behoefte van diverse etnische groeperingen om te communiceren in het destijds belangrijke handelscentrum Jakarta, het heeft als historische lingua franca een belangrijke rol gespeeld in de evolutie van het standaard Bahasa Indonesia en vertoont daarmee meer verwantschap dan bijvoorbeeld het Javaans of Sundanees.

Kwee die al voor de tweede wereldoorlog grote belangstelling had voor het Jakartaans of Bataviaasch Maleisch zoals het toen genoemd werd, heeft zich op zijn schuiladres tijdens de Japanse bezetting intensief mee bezig gehouden en schreef hierover een artikel in de almanak “*Sin Tjoen*” (1956). Hij had een aanzienlijke invloed op de inhoud van de komische strip in *Sin Po* met als hoofdfiguur de Jakartaans sprekende baba Chinees Ko Put On. Deze strip, een creatie van Kho Wan Gie, portretteerde het dagelijkse leven en denken in Jakarta in de vorm van een parodie.

Hij wordt herinnerd als een journalist met een grote dosis humor. Hij was geen grote romanschrijver en schreef slechts enkele korte verhalen: in 1929 “*Sie Hoey Nio*” onder de schuilnaam Thio Boen Hiok. Meestal hij schreef hij artikelen die nationalistische gevoelens voor China opwekten. Naast politiek getinte onderwerpen schreef hij over reizen, geschiedenis en cultuur van de peranakan in Indonesië in het blad *Koloniale Studiën*.

Tot slot

Kwee behoorde samen met mede-journalist Nio Joe Lan (1904-1973) tot de invloedrijkste Chinese intellectuelen van voor de tweede wereldoorlog. Zij wisten met succes de drie (Nederlandse, Indonesische, Chinese) invloedssferen te overbruggen. Nio hield zich vooral bezig met literair-culturele onderwerpen, Chinese mythen en sagen (*Fengshen Yanyi*, een verheffing tot de goden, Batavia,

1940) en was expert op het gebied van de Maleise peranakan literatuur (een totaal onderbelicht onderwerp in de Nederlandse en Indonesische cultuurgeschiedenis). Kwee was politiek geëngageerd en schreef populaire boeken over de heroïsche strijd van het republikeinse China tegen Japan in de jaren dertig (China in den Storm) en later over het communistische Nieuwe China. Beiden maakten een ontwikkeling door en kozen uiteindelijk voor het Indonesisch staatsburgerschap. Nio veranderde zijn naam in Nur Arif. Helaas was er voor hen in het Orde Baru tijdperk van Suharto geen plaats meer en waren zij gedwongen zich uit het openbare leven terug te trekken.

Geheel vergeten is Kwee Kek Beng niet. Piet Hagen, directeur van de Faculteit van Communicatie en Journalistiek in Utrecht en journalist van Trouw en NRC Handelsblad heeft Kwee Kek Beng in zijn bestand van meer dan vierduizend Nederlandse journalisten toegevoegd, ook al is hij meer Chinees-Indonesisch dan Nederlands. Maar hij schreef toch ook in het Nederlands! In een redactioneel voorwoord van Ridwan Saidi van het tijdschrift “Kita Sama Kita” wordt Kwee Kek Beng als kritische en scherpe columnist (van Jamblang Kocok) met een opvoedkundige boodschap geprezen. De historische figuur van Kwee Kek Beng, een belangrijke schakel in de ontwikkeling van het bewustzijn van de peranakan identiteit zou een goed onderwerp vormen voor een wetenschappelijke studie, dissertatie of biografie. Misschien is dit iets voor onze jonge generatie, die op zoek is naar de wortels van zijn (voor) ouders. Voor wie meer wil weten over de familie Kwee wordt verwezen naar de boeiende autobiografieën van zijn zoons, die het schrijverstalent van hun vader hebben geërfd (zie onder Bronnen)

Bronnen: Blussé, Leonard: *Chinezen in de Archipel. Weerzien met Indië nr 23*, Zwolle, Waanders Uitgeverij 558 pag (1995); Kok, Jean van de: *Vreemde oosterling in een koloniale samenleving, interview met Harry Kwee Hin Goan, Tjabe Rawit*, jaargang 5, nr 1, 10-11; Kwee Hin Goan: *Bloeiende Bron, Een architectenleven*. Rotterdam (2005); Kwee Hin Goan, privé communicatie e-mail 23-11-2008 en telefoongesprek 27-11-2008 (*met name de primeur over het conflict tussen Kwee Kek Beng en Ang Jan Goan*); <http://www.ikenindonesie.nl/kweehingoan.htm>; *Dalam Tempat Semboeni Kwee Kek Beng pikirkan “Bahasa Djakarta” Kita sama Kita No VIII / November 2000 p 5*; Setiono, Benny G: *Tionghoa dalam pusaran politik Jakarta Elkasa* (2003) 405-406, 453; 1137 pag ISBN 10: 9799688744; Sidharta, Myra: *Jakarta through the eyes of Ko Put On in: Grijns K. en Nas P J M (eds), Jakarta/Batavia, social-cultural essays*, KITLV Press, Leiden (2000) 157-173; Sin Po, artikel Wikipedia Indonesia; Suryadinata, Leo: *Prominent Indonesian Chinese Biographical Sketches*. Institute of Southeast Asian Studies, Singapore (1995), Edition 3rd, 299 pag, ISBN 9813055030; Suryadinata, Leo: *Political Thinking of the Indonesian Chinese 1900-1995. A Sourcebook, Second Edition*, Institute of Southeast Asian Studies (Corporate Author). Chapter 1-6, p 29-32. Singapore University Press (1997), ISBN 9971692015; Suryadinata Leo: *Peranakan's Search for National Identity: Biographical Studies of Seven Indonesian Chinese (Ethnic Studies Series)*. Chapter 5 Kwee Kek Beng: the dilemma of a Peranakan supporter of Chinese nationalism. 89-108. Eastern Universities Press, 2004, ISBN-13: 9789812103611,

162 pag.; Xing-hu Kuo: *In de hel van de Stasi. Het surrealistische leven van een Nederlands-Indische-Chinees*. Berlijn: Anita Tyvke Verlag. 2004. ISBN: 3-925434-98-4. (in dit boek beschrijft de zoon van de ex-hoofdredacteur van de Maleis-Chinese krant 'Sin Po' zijn jeugd in Nederlands-Indië, het onderduiken samen met zijn ouders tijdens de Japanse bezetting (zijn vader Kwee Kek Beng werd ter dood veroordeeld wegens het schrijven van anti-Japanse artikelen) en zijn schooltijd in Nederlands-Indië en, later, Indonesië. Na de middelbare school vetrok hij naar Leipzig (DDR) om journalistiek studeren en werkte daarna als vertaler bij de Chinese Ambassade. Van 1965 tot 1972 was hij gevangene van de Stasi in Berlijn en Bautzen; hem werden spionage en 'verleiding tot het verlaten van de DDR' ten laste gelegd. In 2000 vestigde hij zich in Nederland.)

Notities

THHK en HCS. Ming Govaars-Tjia beschrijft in haar proefschrift "Hollands onderwijs in een koloniale samenleving, de Chinese ervaring in Indonesië 1900 – 1942" (Universiteit Leiden, 1999), de samenhang tussen politiek, economie en onderwijs. Tot het begin van de twintigste eeuw hadden de Chinezen in Indonesië een brugfunctie tussen de inheemse bevolking en de Nederlandse regering. Zij waren de spil van het pachtstelsel. Toen dit begin twintigste eeuw werd afgeschaft verloor de Chinese bevolkingsgroep haar belangrijkste middel van bestaan. Rond die tijd waaide een nationalistische beweging die in China opgeld deed over naar de Chinezen in Nederlands-Indië, waar het de totoks (in China geboren immigranten) en de peranakans, die vrij gescheiden leefden, dichter bij elkaar bracht.

De nationalistische beweging voorzag in modern onderwijs (Tiong Hoa Hwe Koan-scholen), een novum voor de Chinese bevolkingsgroep die van overheidswege was uitgesloten van onderwijs en slechts beschikte over eigen scholen waar traditioneel onderwijs op confucianistische grondslag werd gegeven. "De nationalististen hechten belang aan onderwijs. Zij hadden de Japanners als voorbeeld", vertelt Govaars. "Die waren goed geschoold en in 1899 werden ze wettelijk gelijk gesteld aan de Nederlanders. Dat wilden de Chinezen ook bereiken.". De Nederlandse regering achtte de nationalistische beweging gevaarlijk en trachtte de eenheid tussen de beide bevolkingsgroepen in de kiem te smoren, onder meer door de peranakans in 1910 Nederlandse onderdanen te maken (overigens zonder dezelfde rechten). Speciaal voor hen werden in 1908 de Hollands-Chinese scholen opgericht, met Nederlands als voertaal. Dit in tegenstelling tot de Tiong Hoa Hwe Koan-scholen, waar het Mandarijn-Chinees voertaal was, wegens gebrek aan middelen en medewerking van de overheid om Nederlandse onderwijzers aan te stellen.

De Hollands-Chinese scholen hadden volgens Govaars het doel de Indo-Chinese bevolking verder los te weken van haar Chinese wortels en daarmee de kans op nationalistische onrust te verkleinen. "Voor hen geen Confucius en Sun Yat-sen,

maar Hugo de Groot en Willem de Zwijger", zo schrijft Govaars. "Deze `hollandificatie' vloeide voort uit een bewust gehanteerd regeringsbeleid ter tegemoetkoming aan het billijke verlangen der Chineezen naar uitgebreider en degelijker onderwijs' en `ter bestrijding der jong-Chineesche beweging met een der krachtigste wapens, n.l. een Hollandsche opvoeding der Chineesche jeugd' (citaten uit een brief van onderwijsdirecteur Mr. J. Pott aan Gouverneur Generaal Van Heutsz, 1907)".

De Hollands-Chinese scholen hebben ruim dertig jaar bestaan. Tezamen met de Chinese scholen hadden zij eind 1925 circa 40.000 leerlingen, maar zo'n 100.000 Chinese kinderen in de schoolleeftijd ontvingen geen onderwijs. Dit tekort (dat ook bestond voor Indonesische kinderen) werd door de bevolking zelf opgelost: zij stichtten `wilde scholen' waarop onbevoegden les gaven. Deze scholen werden tijdelijk gedoogd, maar kregen geen subsidie.

De THHK stichting (in 1900 opgericht) die zorgde voor onderwijs in Chinese taal, cultuur en geschiedenis en Engels was zeer succesvol en was een model voor andere minoriteiten en de Indonesische nationalistische beweging. Als tegenwicht werden door het Indische gouvernement de HCS en HKS opgericht om de loyaliteit van de Chinezen te winnen. Het was echter een vorm van onderwijs met Nederlands als voertaal maar zonder Chinese taal en cultuur en die scholen waren dus in feite Hollandse scholen voor Chinezen in Indonesië.

Kwee Hing Tjiat (1891 -1939). Kwee Kek Beng was niet zo uitgesproken anti-Nederlands als zijn collega Kwee Hing Tjiat, die weigerde een Nederlands paspoort aan te vragen en met een Chinese pas reisde. Na een verblijf in Berlijn mocht hij niet terugkeren naar Indonesië en moest ongeveer tien jaar als balling in Shanghai verblijven. Uiteindelijk werd zijn terugkeer bewerkstelligd door Oei Tjong Hauw directeur van het invloedrijke Oei Tiong Ham concern die hem nodig had voor het opzetten van een blad Mata Hari. Hij bekeerde zich tot de "volledige assimilatie" gedachte. De peranakan moeten hun plaats innemen als zonen van Indonesië, "in hun aderen vloeit het bloed van zowel Genghis Khan als Diponegoro". Volgens de Indonesische schrijver-journalist Rosihan Anwar was KKB aanwezig tijdens de Ronde Tafel Conferentie besprekingen in Nederland (1949) maar niet op de dag van de overdracht van de soevereiniteit van Nederland aan Indonesië 27 december 1949.

Liem Koen Hian (Banjarmasin 1897- Medan 1952). Deze journalist van het Surabayase blad Sin Tit Po (voortgekomen uit de oostjavaanse editie van Sin Po) was een van de vijf Chinese leden van het Voorbereidend Committee voor de Indonesische Onafhankelijkheid BPUPKI (Badan Penyelidik Usaha Persiapan Kemerdekaan Indonesia). De andere leden waren Oey Tiang Tjoei, Oey Tjong Hauw, Tan Eng Hoa, Yap Tjwan Bing. In de jaren vijftig werd hij verdacht een

communist te zijn en gevangen gezet. Daarop koos hij voor de nationaliteit van de Volksrepubliek China.

Baperki (BADAN PERmusjawaratan Kewarganegaraan Indonesia) (Orgaan Vertegenwoordiging Staatsburgerschap Indonesië). Baperki was een politieke partij onder leiding van Siauw Giok Tjhan opgericht in 1954 om de belangen van (voornamelijk peranakan) Chinezen met diverse denkbeelden te behartigen¹. Deze partij die verbonden was met verscheidene sociale stichtingen en onderwijsinstellingen die de *gehele* Indonesische gemeenschap ten goede kwamen had een eigen filosofie van “nation building” in overeenstemming met het gedachtegoed van president Soekarno. Wegens de banden met linkse groeperingen werd deze partij later onder het Soeharto bewind verboden. Kwee Kek Beng is nooit lid van een partij of vereniging geweest. Wel sympathiseerde hij met Baperki en was goed bevriend met Siauw Giok Tjhan. Hij was fondsenwerver voor de Baperki Universiteit Res Publica en het Jang Seng Ie Ziekenhuis. Met groot succes, omdat de Chinese zakenwereld hem altijd van harte steunde.

Siauw Giok Tjhan (1914-1981) Siauw was aanvankelijk journalist van het blad Matahari en een van de oprichters van de Partai Tionghoa Indonesia (PTI, 1932), een pro-Indonesia stroming en voorloper van de Baperki. Hij was een vurige nationalist van het eerste uur, rechtlijnig en onkreukbaar. Siauw was gedurende de Japanse bezetting (1942-1945) lid van de door de Japanners opgezette Chinese politie (Kebotai) en onderhield goede betrekkingen met Indonesische onafhankelijkheidsgroepen. Tijdens de slag om Surabaya (november 1945) ondersteunde hij de Republiek met zijn Angkatan Muda Tionghoa (AMT).

Siauw bekleedde direct na de tweede wereldoorlog en in het Soekarno tijdperk (1945-1965) diverse vooraanstaande functies als minister (voor de PSI, Partai Sosialis Indonesia), parlamentslid, lid van de constituanten, etc. Hij stond bekend als onkreukbaar (waarover vele anekdotes bekend zijn). In 1954 richtte hij met anderen de Baperki op, tot dusver de grootste Chinese massa-organisatie die openstond voor alle Indonesiërs, die voorstander was van de “integratie” gedachte – de Chinese minderheid als suku (etnische groep met een eigen culturele identiteit) binnen een multicultureel Indonesië, dit in tegenstelling tot het assimilatieconcept - een volledig opgaan van de Chinese minoriteit in de Indonesische samenleving (verandering van naam, loslaten culturele identiteit).

De Baperki was ook actief in het organiseren van onderwijs en scholen, o.m. de Universitas Baperki (1958), later genoemd Res Publica (Ureca). Aangezien de integratiegedachte vooral gesteund werd door linkse partijen als de PKI en Soekarno vond een verschuiving naar links plaats binnen de Baperki hetgeen niet door alle peranakan werd gewaardeerd. Na de mislukte staatsgreep van

1965 werd de Baperki gezien als onderbouw van de PKI en verboden. Siauw werd met een aantal geestverwanten een aantal jaren van zijn vrijheid beroofd. Hij overleed in 1981 op Leiden op weg naar een lezing over het falen van de parlementaire democratie in Indonesië.

(Met dank aan Harry Kwee Hin Goan voor aanvullingen, correcties, en de foto's).

